

Boštjan Markič

Za uvod bih rekao da mi se čini dosta interesantnim da se profesor Bibič odlučio da svojoj knjizi dade naslov »Za politologiju«.

Siguran sam da to vodi do određenih implikacija i da to upućuje, u jednu ruku, i na današnji položaj politologije i na predmet koji ona obrađuje. Ako bismo tražili neke knjige, onda bismo, vjerojatno, teško našli neku knjigu koja bi imala naslov »za pravo«, »za psihologiju«, »za političku ekonomiku«. Očigledno su te discipline već dosta afirmirane, pa im ne trebaju »plebiscitarni« naslovi.

Ja mislim da se u pozitivnom smislu u tome krije i želja prof. Bibiča da potvrdi jedan mobilizacijski karakter svog rada i vjerojatno, ako bismo pošli od toga da smo najprije rekli »politologija da ili ne«, onda bi »za politologiju« nastavak bio »opća politologija«.

To je prva napomena.

Drugo, mislim da je vrlo važno za našu politologiju — a to proistječe iz tekstova u knjizi prof. Bibiča — da se ona zalaže za stvaralačku sintezu između sebe i društvene prakse, a ne za nekakav odnos klijentelizma između društvene prakse i politologije. Stvarno samoupravni prostor i stvarno samoupravno vrijeme ne može tražiti od politologije nekakvu »pokornost«, discipliniranost, već — ja bih rekao — teorijsko cjelovito osmišljavanje samoupravnog sistema.

Dalje, mislim da bi bilo loše za našu politologiju ako bi se ona prema političkoj praksi postavljala kao politički kompetitivna struktura. Isto bi tako bilo loše ako bi politologija nastupala kao vrsta partnera s obzirom na društveno-političku praksu i organizirane političke snage.

Meni se čini da bi to kompliciralo odnose politologije s društveno-političkom praksom, a s negativnim implikacijama u prvom redu za samu politologiju.

Prof. Bibič govori u svojoj knjizi »Za politologiju« o relacijama između politologije te sociologije, filozofije, prava naime, i u tom smislu što bi ove

naučne grane mogle dati politologiji. Ja bih na osnovi toga mogao izvesti zaključak da isto tako ne bi bilo dobro za politologiju ako bi se ona upuštala u jednu vrstu kompetitivne, »prestižne« igre s drugim društvenim naukama i da je za politologiju dobro da ona ne dopušta — ako bi se čak to i htjelo — da bude favorizirana, da bude »mezimac« društveno-političke prakse. Mada — uzgred rečeno — imam dojam da baš ne postoji atmosfera u kojoj se danas mnogo forsira bilo koje društvene nauke!

Ja mislim da bi se moglo zaključiti iz knjige prof. Bibiča da je zapravo zadatak politologije i u tome da ona nadgrađuje metode istraživanja, jer je očito da se samo s nekim parcijalnim pristupima ne može objasniti relativno komplicirana cjelina našeg samoupravnog sistema, našeg samoupravnog društva.

Razmišljajući uz tekst prof. Bibiča ja bih rekao da vidim zadatak politologije u tome da ona znanstvenom etikom i s velikom odgovornošću istražuje samoupravno društvo, naše relevantne društvene datosti, te da ukazuje na neiskorištene mogućnosti praktičnog djelovanja našeg sistema, kako bi time pomogla da se taj sistem ne bi onesposobljavao i onemogućavao.

Razumije se, naša će politologija u tom pogledu odigrati veću ulogu ako se bude napajala spoznajama iz razmatranja procesa vlastitog samoupravnog društva, a ne da se zatvori u »kulu od slonovače« vlastite zatvorenosti i nekakvog »naučnog larpurlartizma«.

Danas je već bilo govora o tome da li je politologija mlada ili stara nauka, a i prof. Bibič se na to pitanje osvrće u svojoj knjizi. Ja mislim da ne bi bilo dobro ako bi naša politologija zbog osjećanja da je, možda, u neko vrijeme kasnila u odnosu prema svjetskim politološkim razmjerima, ako bi ona zbog toga, da bi eventualno prevazišla kompleks inferiornosti, koketirala s funkcionalizmom, s behaviorizmom, sa sistemskom teorijom ili s ničim sličnim.

U knjizi »Za politologiju« isto tako vidim pledoaje prof. Bibiča i za veliku ulogu politologije u istraživačkom radu. U tom smislu smatram vrlo važnim da se postavi jasna strategija naučnom istraživanju politologije, da tu postignemo — što je po mom mišljenju sada slabo — veću naučnu, metodološku rigoroznost i da se usmjeravamo stvarno na strateška pitanja istraživanja procesa, pojava i institucija u našem samoupravnom društvu.

U Programu Saveza komunista Jugoslavije iz 1958. godine — a taj program je još i te kako aktualan — stoji, između ostalog, da je zadatak nauke — znači i politologije — otkrivanje istine o društvu. Svakako, to je dosta ambiciozan cilj, jer otkrivanje istine u svakom društvu, pa i kod nas, nije uvijek lako, traži ponekad i hrabrost, traži znanje i pretpostavlja i greške u traženju istine. Jer ona izreka: da je istina nepobjediva, da je ništa ne može zaustaviti, često se pojavljuju kao parola, koju možemo realizirati tek organiziranom akcijom.

Konačno, iz našeg društvenog razvoja znamo da se ni istina o narodno-oslobodilačkom ratu ni istina o IB-u nije lako probijala. Ponekad, kao što

znamo — da parafraziram poznati film Akira Kurosave — istina može biti dosta »rašomonska«, pa se neće vidjeti s ove, nego s druge strane.

Mislim da baš zbog toga tu stoji veliki zadatak politologije da otkriva istinu o našem samoupravnom sistemu, a ne da oportunistički nestane u jednoj konformnoj pozitivističkoj deskripciji našeg sistema.

Dalje, ja bih rekao da je zadatak politologije u današnje vrijeme da vrši usklađivanje kako bi subjektivna djelatnost socijalističkih snaga — ipak više nego do sada — slučaj — došla u vezu s objektivno danim uvjetima i mogućnostima, da ne bi pali u ono što je već bilo i u diskusiji rečeno — što spominje i prof. Bibić u svojoj knjizi »Za politologiju« — u subjektivističku konstrukciju.

Sistem pluralizma samoupravnih interesa, koji moramo neprekidno proučavati, traži i dosta teorijskog znanja i analiza u tom pogledu što je sa stajališta socijalističkog samoupravljanja normalan razvojni proces, a što je, u stvari, društvena devijantnost, društvena opasnost i neprihvatljivost. Što se toga tiče, politologija ne bi smjela pasti u iskušenje te zanemariti odnose stvarnog i politički mogućeg. Jer, ako bi to uradila, onda bi naša politologija zapala u pseudohumanističku — u negativnom smislu — »profesorsku« nauku.

Veliku mogućnost politologije vidio bih u tome da ona otkriva društvene pretpostavke, činioce koji utječu na razvoj našeg sistema, kako bi se afirmiralo samoupravljanje u svojoj neatomiziranoj, u svojoj nefragmentarnoj cjelovitosti. Smatram vrlo važnim da se teorija o samoupravnom socijalizmu ne reducira u utopiju, demagogiju ili manipulaciju.

Razumije se, naša politologija mora voditi računa o tome da se i naš konkretni samoupravni sistem, koji ona proučava, zapravo razvija — gledano u svjetskim razmjerima — u prisutnosti političkog sistema građanske države — bilo u višepartijskoj, bilo u jednopartijskoj varijanti — i da su nama potrebna i teorijska sučeljavanja i ideološka kampanja s tim sistemima ali da nam je možda još više potrebna afirmacija vlastite samoupravne prakse, stvarna realizacija našeg sistema.

Kreativna živost jugoslavenske politologije sigurno je povezana — o čemu su danas diskutanti dosta govorili — i s pitanjem razvoja socijalističke demokracije u samoupravnom društvu. Ja bih rekao da — koliko možemo pratiti našu politologiju, naučne radove, analize — naša politologija nije u lancima, da tako kažem, dogmatskih težnji i iskušenja.

Samoupravno poštovanje socijalističke demokracije može obogatiti i teorijski razvijati politologiju, koja ima samoupravni ishodišni položaj. Za mene je jedno od centralnih pitanja da naša politologija nije samo ukrasni pridjev, »epiteton ornans« naše društveno-političke prakse i da jugoslavenska politologija ne može samo — što ponekad čini — obrazlagati dani politički model, već treba da se afirmira kao marksistički orijentirana naučna disciplina, koja se odgovorno uključuje u napore svih drugih subjektivnih snaga našeg društva kako bi dani model samoupravnog društva racionalno realizirali.

Na kraju krajeva, mislim da je smisao samoupravnog sistema u tome da se on realizira, a ne samo da ga postavimo u izlog, u neku vitrinu, kao teorijsko dostignuće kojem se treba čuditi.

Zbog toga, ja bih rekao da je i za politologe vrlo važno da ne govorimo samo o normativnim pretenzijama i o humanističkim teorijskim viđenjima. Mada, razumije se, ne negiram da je našem društvu i te kako potrebna i vizija. Međutim, mi se ne možemo samo ad infinitum samoupravno organizirati, već moramo samoupravno i djelovati!

Naša je samoupravna politička praksa nascljena, da tako kažem, mnoštvom domaćih pitanja, koja jugoslavenska politologija rješava ponekad radikalnije, a ponekad više marginalno i teorijski maglovito. Međutim, smatram da je vrlo važno da teorijski rezultati naše politologije budu u neku ruku akcijski korelat samoj društvenoj praksi.